

22:12 P1
Studio Ett

22:12 - 22:55

Ljudkvalitet 22:55

Medieormen - Journalistisk utveckling och mediedebatt FÖLJ OSS

[Start](#) [Lyssna på program](#) [Om Medieormen](#) [Årets Medieorm](#) [Kontakt](#) [English](#)

DEBATT

Nils Funcke: Myndigheters visselblåsartjänster lovar falskt

Nils Funcke. FOTO: Martin Camitz

Flera svenska myndigheter har inrättat visselblåsarfunktioner. Det borde de inte ha gjort. Meddelare som vill lämna uppgifter bör inte använda dem eftersom de trots löften inte garanterar den som visslar anonymitet. Uppgifter lämnade via sådana visselblåsartjänster hindrar inte myndigheterna från att efterforska vem som lämnat uppgiften. Det skriver journalisten och yttrandefrihetsexperten Nils Funcke.

Publicerat kl 14:23

DELA **0 KOMMENTARER**

Ledningen för bland andra Försäkringskassan, Sida, Transportstyrelsen och nu senast Försvarets materielverk, FMV, må ha de bästa intentioner och ambitioner att uppdaga oegentligheter - men det blir mest fel.

I Sverige finns en grundlagfäst rättighet för alla att lämna uppgifter för publicering i medier som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagarna (TF och YGL). Svenska myndigheter får inte vidta repressalier mot den som utnyttjat denna rätt. Har uppgifterna lämnats anonymt till till exempel en lokaltidning får myndigheterna inte agera rörmokare och försöka hitta och täta en läcka. Efterforskning får bara ske i mycket specifika fall och då endast av Justitiekanslern (JK). JK och JO brukar inte lägga fingrarna emellan när det gäller att påtala sådana övergrepp. I allvarligare fall väcker de åtal för tjänstefel.

I kombination med en öppen attityd på myndigheterna där ifrågasättande premieras borgar meddelarfriheten för att verksamheten ska kännetecknas av effektivitet, opartiskhet och saklighet.

Visselblåsarfunktionen innehåller begränsningar och betänkligheter på ett stort antal punkter. FMV:s generaldirektör **Lena Erixon** förklarar i det finstilla som få uppmärksammat att systemet endast ska användas för att anmäla misstankar om allvarliga oegentligheter som rör *vitala intressen eller enskildas liv och hälsa*. Anmälningarna får bara gälla FMV-anställda i *ledande ställning eller nyckelpositioner*. Och myndigheten kommer att se allvarligt på *falska anmälningar*.

Någon fullständig anonymitet lovar inte generaldirektören utan skiver att *visslare ska så långt som möjligt skyddas och därför finns det möjlighet att lämna anmälan anonymt*. Det låter betryggande inte minst när det privata företaget, Interaktiv Säkerhet, som anmälningarna ska sändas till innan de efter bearbetning når myndigheten hävdar att *larmaren har meddelandeskydd*.

Löftena framstår som rena bondfångeri. Det finns inget som förbjuder FMV att ta reda på vem som lämnat uppgifterna till Interaktiv Säkerhet. Något straffansvar för efterforskning kan JK inte utkräva. Eftersom FMV ser allvarligt på falska anmälningar får vi förmoda att falska tillvitelser utreds och beivras genom att anmälarens identitet efterforskas.

Enligt FMV ska bara vissa utvalda tjänstemän få ta del av uppgifterna från Interaktiv Säkerhet. Det är ett löfte myndigheten ger mot bättre vetande och inte kommer att kunna hålla. De uppgifter Interaktiv Säkerhet sänder till myndigheten är nämligen allmänna handlingar.

Interaktiv Säkerhet är närmast att se som en brevlåda för FMV. Myndigheten har rätt att få del av **alla** uppgifter, inklusive namnet på anmälarna, som förvaras på Interaktiv Säkerhet på uppdrag av FMV. Redan när anmälningarna kommer till företaget är de att betrakta som inkomna till myndigheten eftersom myndigheten kan ta del av dem. Vem som helst har rätt att via FMV begära ut hela anmälningarna med namn och allt. Vissa uppgifter kan visserligen falla under sekretess men jag undrar vilken sekretessbestämmelse som myndigheten tänkt åberopa för att generellt vägra att lämna ut till exempel namn på anmälarna?

Interaktiv Säkerhet är också något mer än ett brevlådeföretag. FMV har gett företaget mandat att bearbeta anmälningarna, till exempel genom att ge råd till anmälaren eller kontakta anmälaren för att ställa kompletterande frågor och begära in fler uppgifter.

Lämpligheten att in-blanco ge ett privat företag sådana befogenheter borde vara främmande i en god myndighetskultur. Även att ta bort uppgifter ur en allmän handling, till exempel sådant som kan identifiera en anmälare, innebär att man gör våld på reglerna för hur allmänna handlingar ska hanteras.

Vi har gång på gång sett hur myndighetsföreträdare även med juridiska kunskaper inte lever upp till de mest rudimentära kraven i skyddet av meddelare. De efterforskar, vidtar repressalier och utformar policy som begränsar de anställdas rättigheter.

Det senaste exemplet är Försäkringskassans säkerhetschef som nu utreds av JK för brott mot efterforskningsförbudet. Hade uppgifterna om jäv kommit in via visselblåsarfunktionen istället för att publiceras i Expressen hade JK inte kunnat göra något åt efterforskningen.

Istället för att ta itu med en myndighetskultur där bristen på respekt för grundlagsskyddade rättigheter florerar och vårda det befintliga regelverk konstrueras en visselblåsarfunktion som har så stora brister att den gör mer skada än nytta. Sådana system i kombination med tjänstemän som inte känner till eller struntar i gällande regler kommer att ge oss ett tystare Sverige där den nödvändiga tilltron till myndigheterna minskar.

JK eller JO bör klarlägga lämpligheten av en visselblåsarfunktion på svenska myndigheter överhuvudtaget och inte minst den utformning FMV gett den. Visselblåsarfunktionen enligt den modell vi sett hittills passar bättre för privat verksamhet.

Nils Funcke

Journalist, tidigare sekreterare i Yttrandefrihetskommittén och utgivare för Riksdag & Departement.

twitter.com/nilsfuncke

Nyckelord

Debatt

Dela

FACEBOOK (5)

TWITTER (3)

E-POST

DELA

Användarkommentarer

Nedanstående kommentarer kommer från användare av sverigesradio.se och är inte en del av det redaktionella innehållet. I och med att du skickar in en kommentar bekräftar du också att du accepterar Sveriges Radios regler för kommentering